NAGY ZOLTÁN ANDRÁS

A TARTALOMKÖZLÉS ELÉVÜLÉSÉNEK KÉRDÉSEI AZ INTERNETEN

I.

Az Internet kommerciális felhasználása óta több jogi problémával nézünk szembe (a joghatóság kérdése, a reményvesztett küzdelem a szerzői jog terén, majdan a fegyverek 3D-ben történő nyomtatásához szükséges .CAD fájlok nem sok sikerrel kecsegtető letiltása, a bűnözők kommunikációjának, virtuális valutában történő tranzakcióinak ma is elérhetetlen követése, leleplezése, a terrorizmusfinanszírozás felderítésének nehézsége, továbbá a külföldi szolgáltatók együttműködési hajlandóságának hiánya, valamint a „mindenki" számára adott anonimitás lehetőségének a realitása stb.). Jelen tanulmányunkban az Internet egyik, hanem a legfontosabb funkciójával, a tartalomközléssel összefüggő büntetőjogi elévülési kérdéseit tekintjük át.

Ahhoz, hogy lássuk az Internet létrejöttének okait, történetét ahhoz vissza kell nyúlnunk a XX. század első harmadáig. Az 1930-as évek második felétől, de különösen a '40-es években a német technológia szinte minden téren évtizedekkel megelőzte az akkori világ technológiai tudását. A II. világháborúban a légi - és tengeralattjáró fölény, a gépesített haderő harci sikereket eredményezett, a V-1 robotrepülőgépek és a V-2 rakéták sikeres bevetéseket hajtottak végre, közel kerültek az atombombához, készen volt a helyből felszálló repülőgép vagy a 30-40 kilométerre távolhordó ágyúk terve és más akkori technikai újdonságok. Tegyük hozzá az 1936-os berlini olimpia megnyitójáról színesben közvetített a német televízió, az USA két évtizeddel később, hazánk négy évvel később kezdte a kísérleti színes műsorszolgáltatást.

A világháborút követően a Németországban dolgozott és nemcsak német tudósokat az akkori szövetségesek igyekeztek maguknak megszerezni mindenáron, magas fizetés és háborús bűnök alóli mentesség ígéretével, zsarolással, emberrablással és más módon.[1]

A szovjet szputnyik programban a kiváló tudós és mérnök Konsztantyin Ciolkovszkij, valamint az ugyancsak kiváló német tudós, anagyszebeni születésű erdélyi szász Herman Oberth dolgozott együtt.[2] Oberth a V-2 rakéta egyik elméleti kidolgozója. Tanítványa és tudós társa Wernher von Braun és teamje, akik a V-2 gyakorlati létrehozói voltak az amerikai csapatoknak adta meg magát. Braun az USA-ban a Holdra szállást célul kitűző Apolló-program egyik vezetője, sőt az egykori SS-tiszt (!) a NASA igazgatója is lett 1960-70 között.[3]

A szputnyikot második sikeres próbáján, 1957. októberében Föld körüli pályára sikerült állítani, ami azt is jelentette, hogy a szovjetek interkontinentális ballisztikus rakétája már bárhová, bármit eljutathatott, akár űreszközt, akár atombombát. A Világ ünnepelte a tudományos sikert, ám az Egyesült Államokban ez aggodalmat keltett. 1958. január elején

---

[1] Megközelítőleg 1800 náci főtisztet, kémet, tudóst, specialistát vittek át az amerikaiak az USA-ba a második világháború után. Vö. Eric Lichtblau: The Nazis Next Door: How America Became a Safe Haven for Hitler's Men. Houghton Mifflin Harcourt, Boston - New York, 2014. 2.o.

[2] Horvai Ferenc: Ötven éve a világűrben. Meteor 2007/10. 10-12.o.

[3] Bob Ward: From Nazis to NASA: The Life of Wernher Von Braun. London, Sutton Publ. 2006. 75-85. o.

már meg is alakították a NASA-t, majd megszületett a több vezetési pont létrehozásának és ezek föld alatti kábellel történő összekötésének a terve. 1969-ban létrejött a hálózat a Pentagon felügyelete alatt, majd a nyolcvanas években a kábeleket áthúzták Nyugat-Európába, míg a kilencvenes évek elejétől a kommercilis – magán felhasználásra engedélyezték a hálózatot Internet néven.[4]

Az Internetet tehát a hidegháború hívta éltre, bár – reális szemlélettel - megszületett volna a nagyhatalmi versengés nélkül is.

II.

A számítógépes hálózatok hasznossága az azon zajló világméretű, gyors, szabad (és sokszor szabados) kommunikáció, tartalomközlés. Témánk szempontjából kiemelendő a 2000-es évek fejlesztése, amikor a technológia révén a felhasználók már nemcsak tartalomfogyasztók, hanem tartalomelőállítók is lehettek. Ez a lehetőség megnövelte az egyéni felhasználók által a tartalomközlésekben megnyilvánuló bűncselekmények elkövetését.

A tartalomközléssel elkövethető bűncselekmények azok, amelyek szóban vagy írásban is megvalósítható. Az Internet lérejöttével a bűncselekmények elkövetésének színtere kibővült, ugyanakkor megjeleníthetők különbségek a valós és a virtuális térben elkövethető tartalomközlések között. Valós térben a tartalomközlés:

- jellemzően földrajzilag behatárolt helyen,
- időben behatárolható a közlés hatása,
- szóban vagy printben történő közlés nyelvi korlátokat között hat,
- a közlés ismételt terjesztése lehetséges,
- ám visszakeresése értelmezhetetlen.
- Virtuális térben:
- földrajzilag gyakorlatban korlátlan,
- időbeli hatása szintén gyakorlati korlátlanságot jelent,
- a nyelvi akadályok sem igazán számottevőek számítógépes környezetben, köszönhetően a
- sokféle fordítóprogramnak,
- a közlés ismételten terjeszthető, visszakereshető, könnyedén manipulálható, másolható stb.

A felhasználók milliói számára elérhető Internet, FTP-, a gopher-, a telnet-hálózatokon, az intra-, és az extraneten - hálózat oldalain, az WEB-oldalakon (üzlet, reklám, egyéb tartalomszolgáltatás), elektronikus hirdetőtáblákon (bulletin boards), a hírcsoportokon (news-groupokon), a tartalom-, vagy tárhelyszolgáltatók által biztosított fórum-rovatokban, a legkülönfélébb blogokban (audioblogok, moblog-ok, sketchblog-og, vlogok, mp3blogok, photoblogok vagy ezekhez kapcsolódó shoutbox-ok, azaz üzenődobozok a bloggernek), a chat-szobákban, fájlmegosztó hálózaton, közösségi oldalakon, vagy másutt tehetők közzé különböző jogágak által tilalmazott tartalmak.

A tiltott tartalmak szövegben, ábrákban, képekben, képek diavetítésével, vagy tipikusan pornográf oldalakon ún. anime ábrákban, valamint ezekhez csatolt audio-, vagy videofájlban kiváló kép- és hangminőségben (sztereóban, sőt 5.1 csatornás vagy akár 7.1 csatornás térhatású hanggal adatfolyamként, akár 3D-s minőségben) látványosan, vagy

[4] Internetworking System kifejezés rövidítése.

sokkolóan illusztrálhatók. E tartalmak küldhetők korlátlan számú, vagy egyetlen egy személynek elektronikus levélben akár számítógépére, vagy web-tárhelyére, mobiltelefonjára.

A technológia fejlődésének köszönhetően a 2000-ese évek fordulópontot hoztak, mivel a felhasználók tartalomfogyasztókból tartalom előállítókká válhattak, így a valós térben tartalomközlésel elkövethető bűncselekmények a számítógépes hálózatokon is egyre gyakrabban jelentek, jelennek meg. A felhasználók tartalomközlésének okai sokrétűek:

- a Web2.0 nyilvánossága jellemzően eltér a hivatalos felfogástól,
- olvassanak, hírt halljanak az ismerősökről, ismerősöktől,
- kapcsolatba kerüljenek velük,
- megoszthatják a közös híreket, ismereteket,
- ön- vagy vállalkozása reklámjának a lehetősége,.
- öntevékeny aktivitás, tudásuk, ismereteik megosztása,
- ártalmatlan és kétes exhibicionizmus (közlési vágy, dicsekvés) és nyilván más okok is.

Az Internet alkalmat ad arra, hogy virtuális közösségek jöjjenek létre, amelyek később a valós térben realizálódhatnak, így közösségteremtő lehetőséget rejtenek:

- blogok (számtalan tematikával, technikával) mikroközösségi hálózatot teremthet,
- a mikroblogok (a felhasználók által használt a nagyközönségnek szánt Twitter),
- a közösség által szerkesztett tartalom (Youtube) megosztásakor véleményközllés, emlékeket megosztása a videótartalomról,
- a közösségi oldalak (Facebook, Myspace stb.) információk, képek, zenék stb. megosztása,
- a közösségi játék-oldalakon együtt játszás (World of Warcraft),
- együtt létezés a virtuális társadalomban (Second Life, amely a valós térbeli helyzeteket,
- árukat, szolgáltatásokat stb. alapján épül fel),
- a közösségi tudás-megosztása (szabadon szerkeszthető, angolul: open source szoftverrel a Wikipedia szerkesztése, írása, újra írása).

Ezeken a fórumokon lehetőség nyíllik vélemények közlésére, a közölt véleményekre való (akár azonnali) reagálásra, vitára. Mivel a közösség tagjait az azonos érdeklődés hozza létre, így véleményük is hasonlóak, ugyanakkor ezek a vélemények eymást erősíthetik, sőt szélsőséges irányba is sodorhatja. Az Interneten történő tartalomközléssel elkövethető bűncselekmények szinte majdnem mindegyik megvalósítható és nem igényel speciális számítástechnikai környezetet:

- kábítószer-kereskedelem (Btk. 176.§ (1) bekezdése szerint a forgalomba hozatal, kereskedés és az (5) bekezdés alapján az előkészületi felhívás),
- kóros szenedélykeltés (Btk. 181.§),
- kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 182.§ (4) bekezdésében előkészületi felhvás),
- új pszichoaktív anyaggal visszaélés (Btk. 184.§ (1) bekezdés alapján a forgalomba hozatal, kereskedés és (5) bekezdés szerint az előkészületi felhívás), továbbá a 184/A. § (1 bekezdésében) b) pontja alapján a forgalomba hozatal és kereskedés)

- teljesítményfokozó szerrel visszaélés (Btk. 185.§ b) pontjában forgalomba hozatal),
- gyógyszerhamisítás (Btk. 185/A. § (1) bekezdés b) pontjában a fogalomba hozatal és kereskedés),
- gyermekpornográf felvétellel visszaélés (Btk. 204.§ (1) bekezdés b) pontja szerint a hozzáférhetővé tétel, a (4) bekezdés a) pontja alapján pornográf műsorban szereplésre való felhívás),
- zaklatás (az informatikai rendszer közvetítésével cyberbullying, cybermobbing) (Btk. 222.§),
- rágalmazás (Btk. 226.§),
- becsületsértés (Btk. 227.§),
- becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel nyilvánosságra hozatala (Btk. 226/B.§),
- kegyeletsértés (Btk. 228.§),
- terrorizmus finanszírozása (Btk. 318.§ (1) bekezdés a) pontja szerint anyagi javak gyűjtésére felhívás)
- közérdekű üzem működése megzavarása (Btk. 323.§ (4) bekezdésében az előkészületi felhívás),
- háborús uszítás (Btk. 331.§),
- nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása (Btk. 333.§),
- nemzeti jelképek megsértése (Btk. 334.§),
- önkényuralmi jelkép használata (Btk. 335.§),
- közveszéllyel fenyegetés (Btk. 338.§),
- tiltott szerencsejáték szervezése (Btk. 360. § a) pontjában a szervezés és c) pontjában a játékban való részvételre történő felhívás),
- zsarolás (Btk. 367.§),
- csalásra (Btk. 373.§) felhívás (nem bűncselekmény), valamint e körben is nagyszámmal az aukciós csalásra felhívás,
- szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódsó jogok megsértése (Btk. 385.§-a alapján a szerző alkotások tiltott többszörözése, terjesztése, pénzért vaéó értékesítése, analóg szerzői művek digitazálása stb.),
- védelmet biztosító műszaki intézkedés kijátszása (Btk. 386. (2) bekezdés a) pontja alapján az eszközök, programok, berendezések, felszerelések hozzáférhetővé tétele, forgalomba hozatala),
- készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés (Btk. 393.§ (1) bekezdés b) pontjában készpénz-helyettesítő fizetési eszközökön szerpelő adatok hirdetés útján vagy titokban történő vagy „átadása")
- pénzmosás (Btk. 399.§ (1) bekezdésben pl. alapítványokra befizetés ösztönzése),
- piramisjáték szervezése (Btk. 412.§),
- rossz minőségű termék forgalomba hozatala (Btk. 415.§),
- fogyasztók megtévesztése (Btk. 417.§),
- információs rendszer védelmét kijátszó technikai intézkedés kijátszása (Btk. 424.§ (1) bekezdés b) pontjában a forgalomba hozatal) és más közléssel megvalósuló bűncselekmény.

Az elévülés mint büntethetőséget megszüntető ok alkalmazhatóságának kérdését három esetkör kapcsán vizsgáljuk tanulmányunkban:

1) A tartalomközlés elévülése.
2) A tartalomra mutató link és az elévülés.
3) Az „Internet nem felejt" és az elévülés.

Ad 1)

A tartalomközlés tiikusan immateriális bűncselekmény befejezetti alakzatban, a kísérlet kizártságával. A törvényi tényállás a magatartással megvalósul, *„a tevékenység (az utolsó elkövetési cselekvés) véghezvitelének a napja az elévülés kezdő napja.*"[5] Az 1848. évi XVIII. törvénycikk (Sajtótörvény) 28.§-ban egy sajátos rendelkezést lelhetünk fel: *„Minden olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalból megtorlásnak van helye, hat hónap múlva, amely ellen pedig csak magánkereset indítható, két év múlva idősül el."*

Az általános szabályokhoz képest rövidebb elévülési időt azzal magyarázták eleink, hogy *„a sajtóvétség rendszerint elkövetési idején rázza fel a közvéleményt. Másfelől a sajtószabadság érdeke is azt kívánja, hogy a sajtóvétség üldözése ne legyen sokáig függőben*"[6] Mármint hivatalból, hiszen magánkereset (mai meghatározással magánindítvány) esetében kettő esztendő az „elidősülés" (elévülés). Az elévülés kérdései az Interneten történő tartalomközlés eseteiben:

a) az első (eredeti) tartalomközléssel megvalósított bűncselekményre vonatkozó elévülési idő eltelt, a feltöltő büntethetősége megszűnt,
b) az első (eredeti) tartalomközléssel megvalósított bűncselekményre vonatkozó elévülési idő még nem telt el, ám időközben ismételt megjelenítette tartalmát akár ugyanazon a web-oldalon, akár egy másik web-oldalon, ebben az esetben az elévülési idő az ismételt feltöltés idejétől számítódik,
c) az első (eredeti) tartalomközléssel megvalósított bűncselekményre vonatkozó elévülési idő eltelt, a feltöltő büntethetősége megszűnt, ám ezt követően egy másik felhasználó feltöltötte, átvette (átemelte) ugyanezt a tartalmat valamely web-oldalra, ebben az esetben az elévülési idő az ismételt, egy másik felhasználó általi feltöltés idejétől számítódik,
d) az első (eredeti) tartalomközléssel megvalósított bűncselekményre vonatkozó elévülési idő még telt el, és később egy másik felhasználó feltöltötte ugyanezt a tartalmat valamely web-oldalra, ebben az esetben, egyfelől az első feltöltő az általa történt feltöltés idejétől, míg a másik felhasználó az általa történő feltöltés idejétől számítjuk az elévülési időt.

Összegezhetjük, hogy minden egyes feltöltő, a saját közléséért (mindegy mikor, ki által készített tartalomról van szó) felel jogilag és a feltöltése időpontjától kezdődik az elévülési idő. Annyi pikantériája azért van az esetnek. A tartalmat közlő személy bűncselekményként értékelhető gondolatai elévültek, ám mások átveszik közlésre akkor azok hosszabb időn át is olvashatók.

Figyeljünk fel ennek veszélyességére, egyfelől lehetséges, hogy egy másik személy nem is gondolt ilyen jellegű tartalomra, őt „fellázította" ez a tartalom, másfelől pedig tipikusan a közösségi oldalakon, más web-oldalakon, amiket általában az azonos

[5] Finkey Ferenc(z): A magyar büntetőjog tankönyve. Budapest, Grill Károly Könyv kiadó vállalata, 1914. 553. o.
[6] Fayer László: A magyar büntetőjog kézikönyve I.Budapest, Franklin-Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, 1895. 420. o.

érdeklődésű, felfogású felhasználók forgolódnak, egyfajta pszichózist indít(hat) el. Mindeközben aki előállította ez a tartalmat, az már nem büntethető. A tartalmat ismét feltöltő nem hivatkozhat arra, hogy a tartalmat nem ő készítette, hanem „csupán" átvette, másolta. Minden egyes felhasználónak tisztában kell lennie, tudatának át kell fognia azt, hogy cselekménye (tartalomközlése) társadalmi rosszallást von vagy vonhat maga után, ezt kívánja vagy ebbe belenyugszik. Ezt tudatosítani kell valamennyi Internet használóban!

Ad 2)

Amikor a felhasználó a keresőmotorban egy vagy több szó, mondat begépelésével tartalmat keres, akkor a tartalom elérhetőségének oldalainak elérhetőségét (ún. linkeket) mutat a keresőszolgáltató. A szolgáltatók nem tartalmakat gyűjtenek, hanem a tartalmak elérhetőségének linkjeit tárolják és teszik elérhetővé. A keresőszolgáltatók robotjai a Surface-web[7] tartalmait monitorozzák. A tartalmak kulcsszavai, mondatai alapján a robotok rendszerezik az arra mutató linkeket. A link az alábbi ok miatt bírhat relevanciával:

- a linkek még akkor is mutat(hat)nak a tartalomra, ha azt a tartalmat, amikor az már nem elérhető, pl. mert törölte a készítője, feltöltője,
- ezzel összefüggésben a linkre mutatásnál a tartalomra utaló szavak, mondatok, amelyekkel bűncselekményt valósított meg még olvashatók, de az elévülési idő még nem telt el. A jogi minősítés egyértelműnek tűnik, mivel tartalmat törölték, így nincs bűncselekmény, ugyanakkor a link ír a bűncselekményt megvalósító tartalomközlésről, a tartalom esszenciájáról, nevekről, cselekményekről stb.

A link alapján a feltöltő akár azonnal azonosítható (pl. saját blogjában, web-oldalán, vagy a tartalomszolgáltató elérhetőségével), ám ez nem mindig sikeres, így a szolgáltatót kell megkeresni a feltöltő adataira. A szolgáltató válasza függ a szolgáltatást alapító cég bejegyzése helyének jogszabályi feltételeitől, azaz jellemzően az Egyesült Államok jogszabályai kívánalmaitól (pl. a véleménynyilvánítási szabadság tágabb megítélésétől). Ugyanakkor, ha a szolgáltató nem adja át a kért információkat, mert például az adott tartalomközlés a szolgáltatóra vonatkozó (hazai) jogszabályok szerint a véleményszabadságba belefér, akkor gyakorlatilag a koronabizonyítékokat, azok előállítóinak személye megismerését megnehezíti az információkat kérő ország hatóságai számára. Persze, könnyedén kijelenthetjük, hogy keressen más bizonyítékokat a hatóság a cselekmény bizonyításához, csak hát egy bűncselekményt nem csupán a tartalommal, hanem az azt készítő személyének feltárásával lehet bizonyítani.

Provokatív közelítéssel konstatálhatjuk, a szolgáltatók egy külföldi ország jogi szabályait a hazai (így a magyar) jogszabályok felé helyezik, vagy másképpen fogalmazva a külföldi jogszabály értelmezője szerint a cselekmény elkövetője a szolgáltató szemében (döntésében) semmi jogtalanságot nem követett el. Tegyük hozzá, hogy háborús, emberiesség elleni deliktumok, emberölés, pénzmosás, terrorizmus, terrorizmus finanszírozása, kábítószerrel összefüggő bűncselekmények eseteiben a szolgáltatók készségek és segítenek.

[7] A Surface-web az Internetnek bárki által korlátozások nélkül elérhető, kereshető felülete. Szemben a belépési kódókkal, azonosítókkal védett Deep-webbel, vagy a bűnözők által nagy előszeretettel használt Dark-webbel.

Ad 3)

Utalva az „Internet nem felejt” szokásosan elhangzó félmondatra, ha a tartalmak beláthatatlan ideig elérhetők,[8] akkor az elévülés intézményének azon indokai, amely szerint az emberi emlékezet elenyészik, a bizonyítékok eltűnhetnek[9] érvként meginognak. Ha az Interneten a tartalmak, a tartalmakra utaló mondatok, kifejezések elérhetők ez már alapja lehet egy büntetőeljárásnak. Ugyanis emellett a különböző szervezetek (hivatalok, minisztériumok, NAV, bíróságok, ügyészségek, rendőrség stb.) szerveire feltöltött, fellelhető a bűncselekményt, annak megvalósulását bizonyító, igazoló nyilvántartások, akták, pénzügyi tranzakciók, adóbevallások és más dokumentumok – a szigorú adatkezelési szabályok betartása miatt – szintén elérhetőnek kell(ene) lenni. Törlésük esetén – a törlés profizmusától függően – azok ismét helyreállíthatók. Az elévülés szabályai átgondolandók, akár meghosszabbíthatók azon „gonosztettek” esetében, amelyek „az emberek emlékezetében sokáig élnek” (Beccaria).[10]

De lege ferenda javasolható, hogy súlyos bűncselekmények esetében az elévülési idő akár in concreto kétszeresére növelése is megfontolandó. Bár, a tartalomközlések elévülése nem tűnik olyan horderejűek, mint a bevezetőben említettek, de a technikai környezetben történő változásokat a jognak is fel kell figyelni.

[8] Ne feledkezzünk meg a stalking kifejezéssel jelzett jelenségről, amely célzott, nyílt információgyűjtést jelent. Ennek vannak ártalmatlan megnyilvánulásai (sportolókról, színészekről, filmekről stb.), de vannak nemtelen céljai is (egy-egy személyre, eseményre fókuszálva) gyűjtik össze az Interneten felelhető információkat a stalkerek.

[9] Nagy Ferenc: A magyar Büntetőjog Általános Része, Budapest, Korona Kiadó, 2001. 238.o.

[10] Beccaria Cesare: Bűntett és büntetés. Budapest, Révai Leo Kiadása, 1887. 40. o.